

Unia Europejska w 12 obiektach. Obiekt ósmy: sejf. Ochrona wartości UE

Posted on 22 lipca, 2026

Unia Europejska w 12 obiektach. Obiekt ósmy: sejf. Ochrona wartości UE

W dzisiejszym rozdziale autor proponuje nam rozważania o wartościach UE oraz potrzebie ich ochrony.

Unia Europejska zbudowana jest na fundamencie istotnych wartości. Dlatego też – ponieważ tak ważna jest ich – ochrona wybrałem sejf jako symbol tychże wartości.

Artykuł 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) podsumowuje wartości Unii Europejskiej:

„Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie,

niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.”

W 2009 r. Unia Europejska przyjęła Kartę praw podstawowych, której celem jest dalsze wspieranie praw człowieka w UE. Karta łączy wiele praw, które zostały już wcześniej określone w traktatach UE, w Europejskiej konwencji praw człowieka, w konstytucjach narodowych państw członkowskich oraz w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Muszą jej przestrzegać instytucje europejskie oraz państwa członkowskie, wdrażając prawo europejskie.

Zaangażowanie UE na rzecz jej podstawowych wartości nie ogranicza się do celów określonych w Traktacie UE ani do aspiracji zawartych w Karcie praw podstawowych. Cele i aspiracje to najłatwiejsza część. W końcu wiele autorytarnych państw i wątpliwych demokracji na całym świecie składa jedynie deklaracje, czasem nawet wprost w swoich konstytucjach, dotyczące wartości i praw, których nie mają najmniejszego zamiaru respektować. Rządy, które bez uzasadnienia więżą swoich obywateli, często pouczają innych o prawach człowieka. Państwa, które najeżdżają swoich sąsiadów, nadal mówią — bez widocznej ironii — o swoim przywiązaniu do prawa międzynarodowego.

Unia Europejska przywiązuje rzeczywistą wagę — zarówno w praktyce, jak i w teorii — do poszanowania wartości, na których opiera się wspólne europejskie przedsięwzięcie, w tym do poszanowania praw człowieka.

Komisja Europejska odpowiada za zapewnienie poszanowania traktatów UE we wszystkich ich wymiarach. Europejski Trybunał Sprawiedliwości jest ostatecznym arbitrem gwarantującym, że tak właśnie się dzieje.

Na ochronę i promowanie wartości unijnych ukierunkowanych jest wiele konkretnych polityk UE, w tym na przykład:

- promowanie niedyskryminacji i równego traktowania ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną;*
- promowanie wolności wypowiedzi;*
- wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego oraz obywateli i konsumentów UE.*

Unia Europejska nadaje także wartościom priorytetowe miejsce w relacjach zewnętrznych. Artykuł 3 TUE stanowi, że w stosunkach ze światem zewnętrznym UE przyczynia się „wyeliminowania ubóstwa oraz do ochrony praw człowieka, w szczególności praw dziecka, a także do ścisłego przestrzegania i rozwoju prawa międzynarodowego, w szczególności zasad Karty Narodów Zjednoczonych.”. Artykuł 21 TUE odwołuje się ponadto do zasad inspirujących działania zewnętrzne Unii, w tym demokracji, państwa prawnego oraz powszechności i niepodzielności praw człowieka.

W ten sposób Unia Europejska i jej państwa członkowskie intensywnie pracują zarówno nad promowaniem wspólnych wartości wewnętrznie, jak i nad ich prezentowaniem na zewnątrz.

Jak wskazano w rozdziale/obiekcie 6, UE nie zawsze postępuje właściwie i czasami popełnia błędy, często dlatego, że wiele konkretnych działań, w tym w obszarze polityki zagranicznej, wymaga jednomyślnej zgody wszystkich państw członkowskich, albo z powodu niepowodzeń na poziomie krajowym.

Nie ulega jednak większej wątpliwości, że niewiele jest krajów na świecie, w których obywatele mogą być tak pewni ochrony swoich praw i państwa prawa, jak w Unii Europejskiej.

Podobnie, niewielu aktorów międzynarodowych mogłoby twierdzić, że są tak zaangażowani jak Unia Europejska w promowanie praw człowieka, demokracji i państwa prawnego, albo tak skuteczni w tym zakresie. Niewystarczająca reakcja UE na sytuację w Gazie stanowi znaczącą anomalię w działaniach UE.

Wartości Unii Europejskiej stoją przed bardzo poważnymi wyzwaniami, spośród których wyróżniają się następujące trzy:

Po pierwsze, w wymiarze wewnętrznym kilka państw członkowskich zakwestionowało funkcjonowanie własnej demokracji narodowej, niezależność swojego sądownictwa oraz zasady państwa prawa. W ten sposób ryzykują podważenie podstawowych wartości i celu UE. Unii jako całości nie jest łatwo działać w takich przypadkach. Paradoksalnie bowiem, jej przywiązanie do państwa prawnego utrudnia UE podjęcie zdecydowanych działań przeciwko zagrożeniom dla państwa prawnego w konkretnym państwie członkowskim. Ze względu na swoje przywiązanie do państwa prawnego Unia Europejska nie ma innego wyboru, jak tylko respektować własne złożone i wiążące procedury decyzyjne, które często nie

przewidują łatwego rozwiązania. Ma również świadomość, że wielu obywateli konkretnych krajów pozostaje przywiązanych do UE i jej wartości. Cierpliwość jednak coraz bardziej się wyczerpuje, zwłaszcza wobec [poprzedniego] rządu węgierskiego. Niemniej porażka premiera Orbána w niedawnych wyborach powszechnych oraz perspektywa nowych, konstruktywnych relacji między Węgrami a ich partnerami z UE są bardzo zachęcające.

Po drugie, jeśli chodzi o dalsze rozszerzenie UE, ochrona wartości UE jest zasadniczą kwestią. Chociaż Unia dobrze poradziła sobie dotąd z rozszerzeniem z sześciu do 27 państw, przystąpienie kolejnych krajów będzie oznaczać dalsze ogromne wyzwania, zwłaszcza w czasie znacznej niestabilności na kontynencie europejskim. Obecnie dziesięć państw uczestniczy w procesie akcesyjnym, który może finalnie doprowadzić do ich członkostwa w UE. Wartości UE stanowią jedną z głównych atrakcji członkostwa w UE dla zainteresowanych krajów kandydujących, a sama UE przywiązuje szczególną wagę do zapewnienia, aby każde nowe państwo członkowskie było w pełni zaangażowane w podtrzymywanie wartości UE i zdolne do ich wdrażania, w tym ochronę państwa prawa.

Po trzecie, jeśli chodzi o działania zewnętrzne, traktaty i zasady UE zobowiązują ją do jednomyślnego działania. Z prawnego punktu widzenia jedno państwo członkowskie może zablokować decyzje mające odzwierciedlać i realizować wartości Europy. Było to widoczne na przykład w zwlekaniu rządu węgierskiego z działaniami w odpowiedzi na inwazję Rosji na Ukrainę. Wymóg jednomyślności przy decyzjach dotyczących polityki zagranicznej oznacza również, że mniejszość państw członkowskich mogła zablokować jasną deklarację przez Unię Europejską jej wartości w odniesieniu do zbrodni wojennych i rażących naruszeń praw człowieka w Gazie.

Wartości Europy są jej najcenniejszym dobrem. Bez nich Europa mogłaby być może nadal w pewien sposób funkcjonować i promować za granicą określone praktyczne interesy. Jednak bez swoich wartości Europa straciłaby cel i kierunek, a także poparcie swoich obywateli. Świat byłby uboższym i bardziej niebezpiecznym miejscem.

Zarówno poza Unią Europejską, jak i w samej Unii spotkamy tych, którzy gardzą wartościami Europy i starają się je podważyć. Solidny sejf, w którym można je przechowywać, jest zatem symbolem Unii Europejskiej. Sejf jest oczywiście jedynie symbolem bezpiecznego przechowywania. Wartości Europy nie powinny być ukrywane, lecz pewnie i z dumą głoszone.

Unia Europejska w 12 obiektach. Obiekt ósmy: sejf. Ochrona wartości UE

Tłum. ED Piotrków ze wsparciem AI